

Από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α. στο 1-1-4

Του Γιάννη Βούλγαρη

Έχουν συμπληρωθεί περίπου 10 χρόνια από την ανακήρυξη του Αλέξη Τσίπρα ως επικεφαλής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. στη θέση του Αλέκου Αλαβάνου. Η αίσθηση, που δημιουργείται στον καθένα όταν σκέφτεται την πορεία αυτών δέκα χρόνων, είναι ότι «κάτι» ηττήθηκε. Όμως, την ίδια στιγμή βλέπουμε τον Αλαβάνο να επανέρχεται στο κέντρο της πολιτικής σκηνής, με την συγκρότηση του μετώπου 1-1-4.

Η δημιουργία αυτού του μετώπου στηρίζεται στην ανάγνωση ότι ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. προ-Τσίπρα ήταν κάτι πλήρως θεμιτό και αριστερό, θέλοντας επί της ουσίας να αποτελέσει την πιο σύγχρονη, και ορθότερη εκδοχή του. Κυρίως κατά το Αριστερό Ρεύμα, η «αριστερή διακυβέρνηση» προδόθηκε, δεν ηττήθηκε. Αυτή η προσωποποίηση της ήττας, και η αναγωγή της σε προδοσία, είναι η πιο εύκολη οδός για να διαφυλάξει κανείς την ματαιωμένη κενότητα του ιδεολογικού πυρήνα της σκέψης του.

Γιατί ακριβώς αυτό αναδείχθηκε με την διακυβέρνηση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α.: ότι η αριστερή κυβέρνηση, δηλαδή μια κυβέρνηση που είναι αριστερή, αποτελεί φενάκη. Αλλά, επίσης, και ότι ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. του 4% ήταν στηριγμένος στο απόλυτο ιδεολογικό κενό. Ειδικά η τελευταία πρόταση χρειάζεται διευκρίνιση, την οποία και δίνω αμέσως.

Όλη η προεκλογική εκστρατεία, και όλες οι εξαγγελίες του Τσίπρα, είχαν πάντα έναν αστερίσκο, τον οποίο όλοι γνώριζαν: όλα θα εξαρτηθούν από την διαπραγμάτευση με τους δανειστές. Η ίδια η ύπαρξη του πολιτικού προγράμματος στηριζόταν σε μια αόριστη υπόσχεση νίκης, αφού το ίδιο το πρόγραμμα ήταν ένα σύνολο θέσεων που αρθρωνόταν ως συμπαγές, χωρίς να ειπωθεί ποτέ ότι το τάδε ή το δείνα υποσύνολο θέσεων θα εφαρμοστούν εντελώς ανεξάρτητα από την διαπραγμάτευση. Με αυτό τον τρόπο φτάνουμε στο εξής, κενό μήνυμα: Το σύνολο του πολιτικού προγράμματος θα εφαρμοστεί ανεξάρτητα από την διαπραγμάτευση, και, αν διαπραγμάτευση είναι επιτυχής, τότε θα μπορέσει να εφαρμοστεί πλήρως το πολιτικό πρόγραμμα.

Ενότητα και αντιμνημονιακός λόγος

Η βάση συγκρότησης του νεότευκτου «114» είναι η φαντασίωση περί ύπαρξης του λεγόμενου «αντιμνημονιακού χώρου». Μέσα από την ανάλυση αυτής της φαντασίωσης, ανακαλύπτει κανείς και ολόκληρο τον ιδεολογικό πυρήνα αυτού του νέου σχηματισμού. Τι σημαίνει πάλη ενάντια στα μνημόνια; Καταρχήν σημαίνει εναντίωση στις συγκεκριμένες πολιτικές συμφωνίες που πήραν αυτό το όνομα. Από εκεί και πέρα, όλα είναι μεταβλητά, ανάλογα με το ακροατήριο, ή μάλλον σχεδόν όλα. Σταθερή είναι η εμμονή σε ένα εθνικοπατριωτικό ιδεολόγημα. Ενδεικτικά:

Αριστερό Ρεύμα:

Για το εθνικιστικό συλλαλητήριο της Θεσσαλονίκης: «Οι χιλιάδες, όμως, που συνέρρευσαν στη Θεσσαλονίκη προσήλθαν κατά βάση με γνήσιες ανησυχίες και αγωνίες για την πατρίδα, για την εδαφική της ακεραιότητα, την ιστορία και τον πολιτισμό μας.(1) Για το Μακεδονικό: «Το όνομα έχει σημασία»(2).

Σχέδιο Β:

«Η έννοια του έθνους αποκτά υλική υπόσταση από τη στιγμή που η ιδέα του γίνεται δεκτή από ολόκληρες κοινωνίες»(3).

Όταν ένα μέτωπο πολιτικών οργανώσεων δεν έχει κοινωνική απεύθυνση μέσω κινηματικών διαδικασιών, ο πιο εύκολος τρόπος να απευθυνθεί στην κοινωνία είναι η αναφορά στο έθνος. Με αυτή την έννοια κατασκευάζει κανείς την απαραίτητη αφορμή, για να ταυτίσει την ψήφο προς ίδιο με την ανάγκη για (εθνική) ενότητα, την οποία θεωρεί προϋπόθεση.

Το συγκεκριμένο μέτωπο λέει ότι εξασφαλίζει την εθνική ενότητα που διαλαλεί ως αναγκαία, επειδή είναι πατριωτικό. Και είναι πατριωτικό, επειδή αντιστέκεται στα «μνημόνια». Αλλά και το αντίστροφο: επειδή αντιστέκεται στα μνημόνια, θεωρεί τον εαυτό του πατριωτικό. Με αυτόν τον τρόπο φτάνουμε στην εξής ταύτιση: «Αντιστέκομαι στα μνημόνια» αν και μόνο αν «είμαι πατριώτης», και «είμαι πατριώτης» αν και μόνο αν στηρίζω το (μοναδικό πάντα) «πατριωτικό μέτωπο». Και φυσικά, για τους λάτρεις της εξουσίας, η εθνική ενότητα είναι νοητή μόνο στο πλαίσιο της στήριξης του ενός και μοναδικού «πατριωτικού μετώπου».

Συνεπώς, βλέπουμε πού βασίζεται ιδεολογικά το παρακάτω παραλήρημα των συντακτών του iskra.gr : «Όσοι αντιστέκονται σε αυτήν την ενωτική προοπτική στον συνεπή αντιμνημονιακό χώρο, φέρνουν εμπόδια στην υλοποίηση της ή κάνουν επιλεκτικές πολιτικές "συγγενικών", τάχα, συγκλίσεων και πολύ περισσότερο όσοι εμμένουν σε αντιενωτικές διαιρετικές επιλογές, θα πρέπει να στιγματίζονται με την πραγματική συνέπεια των διχαστικών επιλογών τους. Και να στιγματίζονται ως υποστηλώματα του πιο βρόμικου και αντιδραστικού συστήματος που εμφανίστηκε ποτέ στη χώρα, του βάρβαρου συστήματος των μνημονίων!»(4)

Η ταύτιση των εννοιών του πατριωτισμού, της εθνικής ενότητας και της αντιμνημονιακής πάλης, συγκροτεί ένα ευρύτερο πλαίσιο, με βάση το οποίο ταυτίζονται η «Λαϊκή Κυριαρχία» και η «Λαϊκή Εξουσία» με την «Λαϊκή Ενότητα» (εξ ου και το όνομα). Θα μπορούσε κανείς να πει ότι αυτή η δεύτερη ταύτιση προκύπτει από τον γενικότερο ρεφορμισμό των συγκεκριμένων οργανώσεων, όπως και το βασικό πολιτικό εργαλείο: το κάλεσμα για λαϊκή, εθνική, αριστερή ή άλλου είδους ενότητα. Τότε, οι κατηγορούμενες οργανώσεις θα απαντήσουν ότι ο διαχωρισμός σε ρεφορμιστές και μη, είναι ξεπερασμένος, και με αυτόν τον τρόπο θα επιστρέψει ο καθένας στην ασφάλεια της αυτοαναφορικότητάς του.

Το γεγονός ότι η τακτική της ανακήρυξης όλων των πολιτικών αντιπάλων σε ρεφορμιστές είναι ξεπερασμένη, δεν σημαίνει ότι αν μια οργάνωση εμφανίζει χαρακτηριστικά ρεφορμισμού που παραπέμπουν σχεδόν έναν αιώνα πίσω, είναι λιγότερο αναχρονιστική από τις κατηγορίες που της αποδίδουν. Θεωρούμε όμως ότι το ζήτημα της «ενότητας» πρέπει να εξεταστεί με διαφορετικό τρόπο, προκειμένου να φτάσουμε στην ουσία του, ακόμη κι αν περιοριστούμε στο στενό πλαίσιο της νεοελληνικής πραγματικότητας.

Το πρόβλημα έγκειται στην πρόσληψη της λέξης «λαός», και των παραγώγων της. Αυτή τη στιγμή, το σύνολο της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, όταν αναφέρεται στον «λαό», αναφέρεται καταρχήν στο σύνολο των ανθρώπων που ψήφισαν «Όχι» στο δημοψήφισμα. Όλα τα κομμάτια της Αριστεράς που συντάχθηκαν υπέρ του «Όχι» ετεροκαθορίζονται από αυτή την επιλογή, και εγκλωβίζονται σε αυτήν. Επίσης, η ίδια η απάντηση στο δημοψήφισμα δεν ήταν όσο απλή φαίνεται. Κι αυτό γιατί η υπεράσπιση του «Όχι», προϋπέθετε το εξής

σχήμα:

Ερώτηση: «Ποιός λέει το “Όχι”»;

Απάντηση: «Ο περήφανος [ελληνικός] λαός»

Η απάλειψη της λέξης «ελληνικός» από την απάντηση, δεν απαλλάσσει κανένα από το αρχικό ερώτημα ούτε από την υπόλοιπη απάντηση.

Με την περιπέτεια του δημοψηφίσματος, η νεοελληνική κοινωνία είδε ότι όσο υπάρχει εξουσία, μπορεί να λέει πλειοψηφικά «Όχι», και αυτό να γίνεται «Ναι» σε μία νύχτα· και πήγε σπίτι της, επειδή δεν έχει μάθει λειτουργεί χωρίς ανάθεση, χωρίς την προσμονή της εξουσίας. Όταν, λοιπόν, παρουσιάζεται κανείς ως αυθεντικός εκφραστής του «Όχι», επί της ουσίας χαϊδεύει το κοινό του 61,3%, λέγοντάς του μόνο ότι το πρόδωσαν, και όχι ότι έκανε και αυτό λάθος.

Όταν κάποιος συνεχίζει να λέει ότι η κυβέρνηση του Σύριζα έκανε τεράστια στροφή, το κάνει επειδή πολύ απλά την στήριζε, είτε άμεσα, είτε έμμεσα, στηρίζοντας την «περήφανη διαπραγμάτευση». Είτε επειδή βλέπει ότι παραδεχόμενος το λάθος του διαγράφει την πολιτική του πορεία τα τελευταία 20 ή 30 χρόνια· είτε επειδή στήριξε πρόσφατα για πρώτη φορά κάτι άλλο εκτός από Ν.Δ. και ΠΑ.ΣΟ.Κ. και το μόνο που του έχει μείνει είναι το συνομωσιολογικό επιχείρημα «έχουμε την κυβέρνηση, αλλά όχι την εξουσία», το οποίο και στηρίζει συναισθηματικά, και όχι πολιτικά· είτε επειδή θέλει να διατηρήσει για τον εαυτό του «ουσία» του παλιού, «καλού» ΣΥ.ΡΙΖ.Α., και με αυτό το απόθεμα, αφού προσθέσει και τον πατριωτισμό στις δεξιότητές του, να μπει στη Βουλή.

Εκείνη η κυβέρνηση έκανε ό,τι την οδηγούσε να κάνει η αρχική και δεσμευτική επιλογή «πάσει θυσία στο Ευρώ και την Ε.Ε.», και τίποτα παραπάνω. Απλώς το έκανε παίζοντας διαρκώς το ισχυρό χαρτί του «ηθικού πλεονεκτήματος της Αριστεράς». Αυτό το πλεονέκτημα θέλουν να διατηρούν για τον εαυτό τους και σχηματισμοί όπως η ΛΑ.Ε. ή το 1-1-4. Το πλεονέκτημα αυτό παραμένει και για εκείνους ηθικό, και όχι πολιτικό. Όταν δε, προσπαθούν να το κάνουν πολιτικό, υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα.

Στο ερώτημα «γιατί εσείς διαφέρετε από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α.» οι απαντήσεις είναι είτε ηθικού τύπου («εμείς είμαστε τίμιοι», «δεν είμαστε προδότες») είτε πολιτικού τύπου («είμαστε πατριώτες», «εμείς είμαστε με το λαό»). Η πορεία από την ίδρυση της ΛΑ.Ε. μέχρι την εμφάνιση του 1-1-4, είναι ταυτόχρονα μια πορεία ανεύρεσης ενός πολιτικού επιχειρήματος για να στηρίξει κανείς αυτούς τους σχηματισμούς, έναντι ενός ηθικού. Βλέπουμε ότι όταν πέρασε ο θυμός απέναντι στους «προδότες», και χρειάστηκε ένα αμιγώς πολιτικό επιχείρημα για πεισθεί ο μέσος ψηφοφόρος, αυτό δεν ήταν άλλο από την πατριδοπληξία.

Το επιχείρημα του «ριζοσπαστικότερου πολιτικού προγράμματος από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α.» δεν ευσταθεί, πολύ απλά επειδή πολιτικό πρόγραμμα δεν υπάρχει. Το πρόγραμμα και πολιτικές αρχές έχουν προκύψει από συγκόλληση δια κοπτοραπτικής, διάφορων θέσεων από κάθε οργάνωση. Στην περίπτωση της ΛΑ.Ε., φάνηκε ότι το πολιτικό πρόγραμμα φτιάχτηκε απλώς για να υπάρχει, από την ίδια την δημιουργία του 1-1-4. Την στιγμή που γράφεται το παρόν άρθρο, έχει περάσει ένας μήνας που κανένα μέλος της ΛΑ.Ε. δεν ξέρει αν το 1-1-4 θα κατέβει στις εκλογές ή όχι, αν το Αριστερό Ρεύμα ανήκει σε ένα ή δύο μέτωπα, κι αν αυτά τα μέτωπα κινούνται αντιπαραθετικά μεταξύ τους.

Φυσικά, η αναφορά στο έθνος εμφανίζεται ακόμη και σε περιπτώσεις που παρουσιάζεται ως διεθνισμός, από πολιτικούς αντιπάλους της ΛΑ.Ε. ή του 1-1-4. Για παράδειγμα, το Ν.Α.Ρ., τόσο στην περίπτωση της ανεξαρτητοποίησης της Καταλωνίας(5), όσο και στην περίπτωση του Μακεδονικού, παρουσιάζει τον εθνικισμό εκτός συνόρων ως διεθνισμό του ιδίου. Η αναδημοσίευση και στήριξη των θέσεων της Levice, οι οποίες περιλαμβάνουν, εκτός από εθνικισμό, την απεύθυνση στον ΟΗΕ και το «Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Μακεδονίας» για την ανατροπή της συμφωνίας για το Μακεδονικό, αποδεικνύει του λόγου το αληθές(6).

Επίσης, ο ευκαιριακός χαρακτήρας του πολιτικού λόγου οργανώσεων όπως το Αριστερό Ρεύμα δεν περιορίζεται στα «εθνικά θέματα». Ο καιροσκοπισμός είναι καθολικό χαρακτηριστικό τους. Ένα πρόσφατο παράδειγμα ευκαιριακής τοποθέτησης σε ζήτημα της επικαιρότητας είναι η περίπτωση της απεργίας πείνας του Δημήτρη Κουφοντίνα, οποίος από «αριστερόστροφος φασίστας»(7) στις 14/2/18, έγινε «πολιτικός κρατούμενος»(8) στις 8/6/18 για το site του Αριστερού Ρεύματος. Βέβαια, η τακτική της δημοσίευσης ατομικών άρθρων αντί συλλογικών θέσεων στις περιπτώσεις κυβίστησης, αν και συνήθης, δεν αθώνει κανέναν όταν η συλλογική θέση δεν εκφέρεται ποτέ.

Τέλος, γιατί όμως ασχολούμαστε με το «1-1-4», με το Σχέδιο Β, το Αριστερό Ρεύμα, την ΛΑ.Ε.; Αυτοί είναι οι εχθροί μας σήμερα; Φυσικά, και ιδού ο λόγος: Η διακυβέρνηση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. και το δημοψήφισμα επιβιώνουν ως ενιαίο τραύμα για το μεγαλύτερο τμήμα της κοινωνίας. Κι αυτό το τμήμα της κοινωνίας δεν πρόκειται να ριζοσπαστικοποιηθεί ξανά, όσο τέτοιοι διαδικτυακοί πωλητές ελπίδας το ωθούν να συντηρεί την επίπλαστη αυταρέσκεια του διαρκώς παραπλανημένου αλλά ποτέ σφάλλοντος, και το κάνουν μάλιστα στο όνομα του κινήματος. Δια της συστηματικής αποδόμησής τους, δια του κλεισίματος της πληγής, μια κοινωνική απεύθυνση με ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά θα έχει και πάλι αντίκρισμα, χωρίς να αναχαιτίζεται από εθνικοπατριωτικά παραληρήματα.

1 Το συλλαλητήριο από μια εναλλακτική ριζοσπαστική ματιά, Μάνια Μπαρζέφσκι, iskra.gr

2 Κάλεσμα συγκρότησης Επιτροπής Αγώνα για το Σκοπιανό και την μη αλλαγή συνόρων στη Βαλκανική, iskra.gr

3 Σκέψεις για το Έθνος με αφορμή ένα Σημαντικό Βιβλίο, Αλέκος Αλαβάνος, sxedio-b.gr

4 Το αντιμνημονιακό πολιτικό και εκλογικό μέτωπο πιο επίκαιρο και αναγκαίο από ποτέ, iskra.gr

5 Βλ. το παλιότερο άρθρο μου Καταλονία: Εθνικισμός και Συνομωσιολογία στο Barikat.gr

6 Μια καλή κριτική στο Ν.Α.Ρ. για το συγκεκριμένο ζήτημα: Η σλαβομακεδονική «Αριστερά» – μια λάθος προσέγγιση στο Μακεδονικό, Ανδρέας Παγιάτσος, xekinima.org

7 Οι «ετερόκλητοι όχλοι», Στάθης Σταυρόπουλος, iskra.gr

8 Θέλει το πολιτικό και δικαστικό σύστημα τον Δημήτρη Κουφοντίνα νεκρό;, Γιώργος Μουργής, iskra.gr